

Türkçede argonun örtmeceye dönüşümü

Asiye Mevhibe Coşar*

Tabu karşısında argo ve örtmece

Bireyin seçimlerini belirlemek üzere toplum hayatını düzenleyen kurallar bütünü, çoğu zaman olumsuz duyguların dizginlenmesi, iyi ve doğrunun özendirilmesi esasına dayanır. İnsanın farklı durum veya olaylar karşısında iç dünyasındaki dış dünyaya ait izdüşümleri algılaması, yorumlaması ve yansıtması süreci yine iç ve dış bileşenlerce düzenlenmektedir.

Hemen her toplum, çok uzun zamanlara dayanan yaşama kültürünü türlü deneyimlerle oluşturmuştur ve bundan ani sapmaların kendisine zarar vereceği korkusunu taşır. Çoğu zaman korku ve buna bağlı olarak mevcudu koruma dürtüsü, zaman zaman da kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesine esas olan nezaket duygusu, birtakım yasaklamaları beraberinde getirir.¹ Ancak bu yasaklamaların bırakacağı boşluğu gidermek üzere de bazı esnekliklerin oluşması yine toplumsal kabul ve anlayışla oluşur. Böylece toplumsal dinamikler hiçbir alanda boşluk kalmasına müsaade etmez, ihtiyaçlara cevap vermiş olur.

Bireye nasıl davranacağını öğreten toplum, nasıl konuşması gerektiğini de söyler. Dil edinimi sırasında gerçekleşen toplumsallaşma süreci bir yandan bireyi dil için bir konuşucu öte yandan topluma uyumlu bir varlık haline getirir. Birey bu süreçte söz konusu dille nasıl ve hangi şartlarda var olacağı bilgisini de öğrenir. Kiminle, nasıl ve neleri konuşabileceğine dair bilgi ve görgü; hangi yollarla asıl söylemek istediğini dile getirebileceğine dair ipuçları, dil kullanımına ilişkin yol ve yordam, toplumsal yaşam içinde ve dil edinimi sırasında oluşur.

Toplumun bazı tutum ve davranışları türlü gerekçelerle men etmesine bağlı olarak dil de bunları konuşmaktan kaçınır. Toplumun tabulaştırdığı konuları dil de tabulaştırır. Toplumun bir nesne veya olguyu yok sayışı dilde de yok saymayı getirmiştir. Ancak bu sadece saymaca bir durumdan ibaret kalmıştır. Nitekim adı olan her şey aslında zaten vardır. Dil, bu “yok sayma”yı “adını değiştirme” ya da “yerine koyma” ile giderme yoluna gitmiştir. Bu da söz dağarcığını genişletmiş, çok anlamlılık ya da çok kullanılışlığı getirmiştir.

Tabu

Toplumsal değerlerden kaynaklanarak ortaya çıkan yasaklama, yerine koyma veya değiş-

* Karadeniz Teknik Üniversitesi

1 Dilde yasaklamalar için korunma anlayışının dışında, eski ekzogaminin ve pedersahi toplumsal yaşayışın izleri (Bu manada mesela Türklere kadının eşine adıyla hitap edememesi, aile büyüklerinin yanında konuşmaması örnek olabilir, yazarın notu.), kötü güçlerin uyandırılmaması düşüncesi sayılabilir. (Öztürk 2006: 57)

tirme, dilde “tabu” ve “örtmece” kavramları ile karşılanır.² Hatta örtmecelerin tabulardan kaynaklandığı da söylenir.³ Tabu, “toplumun belli tipteki davranış biçimlerinin üyeleri üzerinde zararlı olacağı ya da törel unsurları bozacağı gerekçesiyle kabullenemediği bir yol ya da doğaüstü güçlerden kaçınmak amacıyla sığındığı bir değer” olarak tanımlanabilir. Bu durumda, “dil göz önüne alındığında belli şeylerin söylenemeyeceği ya da belli nesnelere belli olaylarda kullanılabileceği düşüncesiyle örtmece yoluna başvurulduğu” düşünülebilir (Ateş 1996: 16).

“Tabu olan kelimeleri doğuran sebepler dilin kendinde değil, o dille iletişim sağlayan toplulukta, yani insanlardadır. Yani tabu ve örtmeceler, insanların toplulukta sosyal, medeni ve tabiatla ilgili, kalıplaşan inançlarının, geleneklerinin, prensiplerinin ve kurallarının dilde yer alan görü(nü)şleridir. Zaten bir kelimenin sosyal değerinin gelenekle ilgili bir mesele olduğu bilinen bir gerçektir. Bunu, aynı anlamdaki iki kelimedenden biri tabu iken diğerinin olmamasından da anlamak mümkündür.” demektedir. Buna göre *“Tabuyu basit bir yasak değil, kutsal bir şeyin ayak altına alındığında zararı dokunacağı korkusundan kaynaklanan yasak olarak düşünmek gerekir.”* (Arslan-Erol 2002: 38) Nitekim, *“Hoş olmayan şeylerden bahsetmekten kaçınmak bütün insanlarda bulunan bir eğilimdir.”* (Arslan-Erol 2002: 47)

Tabu kavram ve sözcükleri toplumlara göre değişebilmekle birlikte en çok cinsellik, ölüm, boşaltım, din vb. konularda yoğunlaştıkları gözlenmektedir. Özyıldırım (1996: 16), Ullmann'ın tabuların arkasında yatan psikolojik dürtüyü 3 bölümde incelediğini belirtir. Buna göre korkuyla ilgili tabular, üzüntüye sebep olan kavramlarla ilgili tabular ve ayıp sayılan kavramlarla ilgili tabulardan söz etmek mümkündür.

Örtmece

Doğan Aksan (1982: 100) örtmeceyi, “kimi varlıklardan, nesnelere söz edildiğinde doğacak korku, ürkme, iğrenme gibi duyguların, kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amacıyla yönelen ve dünyanın her dilinde rastlanan bir değiştirme olayı” şeklinde tanımlar.⁴ Bu tanım, tam da dilsel tabuların örtmece yolu ile doğallaştırıldığının göstergesidir. Örtmece ihtiyaca bağlı olarak geliştirilen bir tavidir. Bu noktada argo ile örtmece arasında da bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

2 Örtmece ve tabu tanımları için bk. Üstüner 2009: 166-176; Demirci 2008: 21 ve tabu ile mukayese için bk. Killi 2006: 50-65.

3 Sadece dilsel bir öge olmayan tabu, kabaca kişiyi çevreleyen dünyanın algılanmasına bağlı olarak belirli eylemlerin yasaklanması olarak tanımlanabilir. Dilsel tabular ise belirli olgu ya da eylemlerin adının söylenmesinin yasaklanmasıdır. Çeşitli sebeplere bağlı olarak yasak bir karakter taşıyan, yani tabulaşmış olan herhangi bir ifadenin başka bir ifade ile yer değiştirmesi ise “örtmece”dir (Killi 2006: 50).

4 Örtmece Türkçe Sözlük'te (2005: 1549) “Söylenmesi kaba, çirkin veya sakıncalı görülen nesnelere, kavramların, başka kelimelerle daha uygun ve edepli bir biçimde anlatılması, edebikelam; kandırma, gizleme.” şeklinde açıklanır. Berke Vardar (1988:163) da örtmeceyi “örtmece (Alm. Euphemismus; Fr. Euphemisme; İng. Euphemism) dolaysız bir biçimde söylenmesi uygun görülme-yen bir olguyu örterek dolaylı yoldan anlatma (Örn. Cinleri belirtmek için iyi saatte olsunlar demek)” şeklinde tanımlamaktadır.

Argo

Caferoğlu'nun (1954: 41–42) ifadesi ile sosyal ve coğrafi çevrenin, geniş kitlelere mahsus dillerde yol açtığı segmentasyon, ağız ve lehçe ayrılıklarını belirlerken bir de gizli veya mesleki, başka bir ifadeyle özel dillerin oluşumuna sebep olur. Caferoğlu, sosyal çevrede oluşan dillere *ihtiyaç dilleri* demeyi uygun görür.⁵ Muhtelif san 'at erbabının kendine mahsus, yerli hususi tabir ve sözlerle beslenerek vücuda getirilen ayrı ayrı konuşma tarzlarına dikkat çekerek bunların da *argo* yahut *jargon* diye bilindiğini ifade eder. Ona göre “hususi” yahut “içtimai” diller daha çok suni ve bazı yabancı dil parçalarından oluşurken argo, “yerli dilde mevcut olan unsurların manalarını değiştirmekle hâsıl olmaktadır.”

Caferoğlu (1954: 41) argoyu “Aşağı halk tabakasının yahut muayyen bir sınıfın veya zümrenin, muayyen benzetmeler ve yakıştırmalar neticesinde, muayyen bir dil deyim ve söyleyişlerinin manaca kaydırılmasından vücuda getiril[miş dil]ir.” diye tarif eder. Devellioğlu (1990: 2) da “Sosyal bir toplumun malı olan argo, özel diller zümresindedir; genel dilin kelimelerine bazı özellikler vermek ve özel kelimeler katmakla meydana gelmiştir. Özel diller ise genel dilden ayrılarak, küçük sosyal gruplara bağlı kimseler arasında, az çok gizli düşüncelerin anlatılmasına yarayan ve canlı dillerin ortak mihrakı üstünde gelişen dillerdir.” demektedir.

Argo ve örtmece

Tanımlar ve değerlendirmelerden hareketle denilebilir ki argo bir dil türü iken örtmece, dil içinde bir tavidir.⁶ Günlük dilde örtmece kullanımını seçimlik, bir dil türü olarak argo kullanımını ise alışkanlık veya bir zümreye aidiyet şeklinde açıklamak mümkün olabilir.

Argo, genel dilden ayrılan ve buna bağlı olarak yan anlamlarla beslenen bir görünüm arz eder. Bu durum onun çoğu zaman ortak dil için bir virüs gibi nitelenmesine yol açar, argo dilde yozlaşmanın sebebi gibi görülür (Köktekin 2006: 3–4). Oysa argo çok çok, dilin *yaramaz çocuğudur*. Yasakların, tabuların içinden gelen argo (Bingölçe), aslında bir başka türlü söyleme, böylece “söyleyebilme”nin yoludur. Bu yolda kimi zaman ince bir alay kimi zaman örtmece kimi zaman da kinaye yahut mecazlara rastlamak kaçınılmaz görünmektedir.

5 “Aslında çok dar bir çevrede doğan ve konuşulan, fakat bünyesinde geniş mana değiştirmeleriyle bazı yerli dil unsurlarıyla beraber aynı dil gramer kaidelerine tabi, katma, yakın veya uzak yabancı diller idiomlarıyla beslenen ve sadece anlaşma vasıtasından başka bir şey olmayan bu dillere, münasip bir ad vermek lazım gelirse ben “içtimai diller” ve yahud “ihtiyaç dilleri” adını vermek isteyenlerin tarafını tutmayı daha uygun bulmaktayım” (Caferoğlu 1954: 41–42).

6 Kerim Demirci (2008: 21), “Dilsel bir tür olarak kabul edebileceğimiz örtmece, söylenirken utarılan bir durumu uygunsuz, patavatsız veya sert ifadelerin yerine daha uygun ve zararsız kelimelerle ifade etmektir.” diyerek örtmeceyi dile ait bir tür olarak gösterir. Ancak burada örtmecenin bir dil türü olmaktan ziyade kullanımdan kaynaklanan bir değerlendirme ile bir üslup, bir tavır olarak nitelenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Argo Sözlüğü'nde örtmecelerin kullanılışı

Hulki Aktunç (HA)'un hazırlamış olduğu *Büyük Argo Sözlüğü*'ne bakıldığında argo ile örtmecenin örtüştüğü yahut argonun örtmece yoluyla kendini gerçekleştirdiği örnekleri tespit etmek mümkün olmaktadır. Bu örnekler ortak özellikleri bakımından değerlendirildiğinde örtmece yoluyla ifade edilen argo sözcükler belli başlıklarda toplanabilmektedir. Bu başlıklara giren sözcüklerin niteliği de ayrıca değerlendirmeye tabi tutulabilmektedir.

1. Argoda cinsellik ifade eden örtmeceler

1.1. Akrabalık adları ile ifade olunanlar

Bunlar genelev mensupları ya da cinsel organlara yönelik kullanımlar olabilmektedir: *abla, anne (hacı anne, hacı baba), baba, damat, gelin*

1.2. Bitki ya da yemek, yiyecek adları ile ifade olunanlar

Çoğunlukla vücudun parçalarını, cinsel organları, kişilerin cinsel durumunu ya da genel-ev gibi mekânları ifade etmeye yönelik kullanımlardır: *ayva, çilek, badem (dilli badem), elma, enginar, fındık, gül, havuç, incir, incir dolması, karpuz (karpuz dilimi), karpuz sergisi, kestane, mercimek, nohut, patlıcan, pilav, portakal, sandöviç, soğan, şeftali*

1.3. Sayı adları ile ifade olunanlar

Cinsel organları ya da cinsel ilişkiyi anlatır: *Beş (beşlik, beş numara, beşyıldız), altmış altı, altmış dokuz, doksan, doksan dokuz, elli sekiz (elli sekiz top), otuz bir, se, yek*

1.4. Eşya, araç-gereç adları ile ifade olunanlar

Çoğunlukla cinsel organlar, davranışlar ve cinsellik hali anlatır: *bal çanağı, balta, baston, bohça, boncuk, bilezik, boru, çakı, çan, çanak, çeşme, çingirak, çini, çömlek, çubuk, elek, elma, davul, düğme, far, fiskiye, fırın, fular, halka, hokka, kalem, kalkan, kargı, kaymak tabağı, kırmızı fener, klarinet, kovan, kürdan, musluk, mühür, nargile, oyuncak, sofrta, saksafon, sosis, tespih, yüzük, güğüm*

1.5. İş ve meslek, uğraş adları, unvanlar ile ifade olunanlar

Bilinen iş ve meslek adları yanı sıra aslında yaygın olmayan, bazı eşya ve yiyecek adlarından üretilen sözcüklerin kullanıldığı söylenebilir. Cinsel tavır ve hareketleri ifade etmek üzere kullanılırlar: *ambarcı, çavuş, çiçekçi, dayamacı (fortçu), değnekçi, dipçi, düğmecici, fındıkçı, fileci, fularcı, hafız, halkacı, klarinetçi, kuşçu, mütayit, nargileci, organizatör, pilavcı, rontgenci*

1.6. Mekân adları ile ifade olunanlar

Cinsel organ veya bölgeler ile gayri meşru ilişkilerin yaşandığı yerleri anlatır: *ambar, arka, arka kapı, arşiv, balkon, bal kutusu, bagaj, cephe, cici evi, çamurluk, dam, dip, dükkan, folluk, garaj, hinterland, istasyon, mektep, şeriat evi, vitrin, yaş deri ticarethanesi, alt güverte*

1.7. Özel adlar ile ifade olunanlar

Cinsel organı anlatır: *Atıf baba*

1.8. Dilbilgisel sapma yapılarak ifade olunanlar

Kelimelerin söylenişi değiştirilerek cinsel organlara işaret edilir: *Ahmet (âmet), sin kaf*

1.9. İş ve eylem adlarından yararlanılarak ifade olunanlar

Cinsel ilişkiyi gösterir: *akü doldurmak, aküsü bitmek, arkadan çalışmak, arşiv karıştırmak, astar etmek, atış, atlamak, attırmak, ayıklamak, bademciğini almak, bademcik ameliyatı, bafilemek, basmak, başına oturmak, anasından çok yemek, gitgel yapmak, çadır kurmak*

1.10. Organ adları ile ifade olunanlar

baş

1.11. Diğer

gömu

2. Argoda küfür ve hakaret ifade eden örtmeceler

Kaba ve kırıcı hatta zaman zaman küfürlü bir dil olmakla itham edilen argoda söz gelimi bireylerin zekâsı, anlayışı, davranışlarına ilişkin olumsuz düşünce ve tutumların aksine bir yaklaşımla dildeki “iyi” ya da “olağan” sözcüklerle karşılandığı görülür. Çoğu zaman kişinin değersiz, yeteneksiz, ahmak olduğunu dile getiren sözcüklerdir.

2.1. Bitki, yiyecek, yemek ve meyve adları ile ifade olunanlar

ahlat, ayran ağızlı, bayır turpu, cacık, çemiş, dut, enginar, pilaki, ebeğümece, gazoz, ıspanak, ıspanak tohumu, çalı zeybeği, karanfil tohumu, kek

2.2. İş ve meslek, uğraş yahut unvan adları ile ifade olunanlar

armatör, ayakçı, dalgıç, dolmacı, duvarcı, evliya, hafız, hoca, dalgacı

2.3. Hayvan adları ile ifade olunanlar

ahtapot, balık, geyik

2.4. Özel adlar ile ifade olunanlar

Adem baba/ Anton

2.5. Eşya adları ile ifade olunanlar

ampul, battaniye, gravatlı, nargile

2.6. Sövme eyleminin ifade edilişi

ana avrat asfaltta koşmak, ana avrat düz gitmek, donatmak, dümdüz gitmek, kantar gitmek, kantarlıyı atmak, defteri kebirden okumak, kalay, kalaylamak

2.7. Yer, mekan adları ile ifade olunanlar

andaval, andavallı, asfalt

2.8. Akrabalık, aile adları ile ifade olunanlar

anasının kızı, cumartesi çocuğu, hanım evladı

2.9. Cümle kuruluşunda olanlar

Sabunluydu da ondan

2.10. Diğer

geçmişî çingiraklı, geçmişî tenekeli, gündüzleme, hilaliahmer/Kızılay, istavroz fidesi, coğrafyası bozuk, coğrafyadan sıfır almak, etek takmak (giymek)

3. Argoda zararlı veya sakıncalı yiyecek, içecek ve davranışları gösteren örtmeceler

Bu başlıkta uyuşturucu, alkollü içki, söz konusu eylemin ifade edilişi ya da eylemle iştilgal edeni gösteren sözcüklerin seçildiği örnekleri tespit etmek mümkündür.

3.1. Özel adlar veya unvanlarla ifade olunanlar

Ali Rıza, Beyza hanım, Fahrettin Kerim, İsrail, şekerci kız/şen kız

3.2. Eşya, araç-gereç adları ile ifade olunanlar

antifiriz, bomba, bulut, burunluk, burun tozu, cephane, çifte telli, dinamit, dolma, eritici, evlilik çanları, elmas, fişek, cila, akaryakıt

3.3. Renk, bitki ve hayvan adları ile ifade olunanlar

ak toz, ay ışığı, arpa suyu, beyaz, beyaz bomba (toz), çiçek, gül, ejderha

3.4. Alkol veya uyuşturucu almakla ilgili eylemler

atmak, beyza çekmek, cila çekmek, cila vermek, carmakçur yapmak, basmak, çaycılık, çiçek koklamak, deveye binmek, diplemek, fişek attırmak, gagayı islatmak, israil çekmek, motorun suyunu değiştirmek, nargile suyunu değiştirmek, döndürmek, filmi koparmak

3.5. İş ve meslek, uğraş adları ve unvanlarla ifade olunanlar

beyazcı, çaycı, doktor, gündüzcü, kandil (kör kandil), peygamber olmak, dalgacı, evliya, pilot

3.6. Tababet ve yiyecek sözcükleri ile ifade olunanlar

dalga, derman, hap, çay, çay şekeri

3.7. Yer, mekân gösterenler

kabe, dergah

4. Argoda boşaltım, vücudun ifrazatı ile ilgili sözcükler

Bu grupta boşaltım eylemlerini gösteren fizyolojik süreçlerle ilgili ifadeler çoğunluktadır. Öte yandan eylemin gerçekleştiği yeri, eylemle ortaya çıkan atıkları işaret eden sözcükler de mevcuttur.

4.1. Eylemi ifade eden örnekler

akü doldurmak, altın vuruş, attırmak, böğürtlen çıkarmak, bulgur çıkarmak, dibi tutmamak, doldurmak, düşük yapmak, kartvizit bırakmak, tavus kuyruğu çıkarmak, telgraf çekmek, hap yapmak

4.2. Eylemin yer veya mekânını gösteren örnekler

açık göz

4.3. Atıkları gösteren örnekler

böğürtlen, düşük, egzoz, elmas tozu, tavus kuyruğu, hap, havyar

4.4. Eşya adları ile ifade olunanlar

emzik

5. Argoda ölümle ilgili örtmeceler

İnsan hayatının sonuna ilişkin acı veren gerçeğin ağırlıklı olarak gerçekleşme biçimlerini dile getiren örnekler vardır.

5.1. Eylemi ifade eden örnekler

adresi(ni) değiş(tir)mek, ayakları önde gitmek, biletini kesmek, çingırağı çekmek, duası okunmak, ifade(si)ni almak/tamam olmak/ verdirmemek, iki seksen uzanmak/uzatmak, imamın kayığına binmek, kalıbı dinlendirmek/değiştirmek, nallamak, nalları atmak/dikmek, tahtalı köye yollamak, taşlı köyü boylamak, temize havale etmek, temizlemek, son posta(yı) yapmak, Hacı Pintaros'a kavuşmak

5.2. Yer, mekân adları

taşlı köy, tahtalı köy, servi altı, bamyaya tarlası

5.3. Eşya, araç gereç adları ile ifade olunanlar

imamın kayığı, dört kollu

6. Argoda suç ve suçla ilişkin örtmeceler

Argoda suçla ilişkin örtmeceler daha çok uyuşturucu, kumar, hırsızlık, katl ve darb sözcükleri için kullanılmaktadır.

6.1. Eylemi ifade eden örtmeceler

hacamat etmek, ifadesini almak, iki seksen uzanmak/uzatmak, iyilik düşünmek, kan almak, kızılılık hoşafı içirmek, künyesini silmek, nallamak, okşamak, pekmez dökmek, pilaki yapmak, piston kırmak, sünnetlemek, giydirmek, gravatlamak, fotoğraf olmak, eklemek, diş çekmek, deldirmek, çizmek, çivilemek, boşluğunu almak, bıyıklıya piyaz vermek, bilet(ini) kesmek, baş parmağını bükmek, bağlama çalmak, Anadolu etmek

6.2. Nesne, iş, meslek ve uğraş adları ile ifade olunanlar

hacamat, hacamatçı, hacamatçılık, hacamatlı, hoca, kızılılık hoşafı, pekmez, rontgenci, gece işçisi, eşantiyon, dümen, duvarcı, donanma cemiyeti, dalgıç, camcı, camcılık, bıyıklı, astik, bin-yediyüzonbeş, arpacılık, arpacı, anahtar

6.3. Mekân adları ile ifade olunanlar

güverte, delik

6.4. Aile, akrabalık adları ve unvan grupları aracılığı ile ifade olunanlar

ana, baba, dayı, Ahmet çavuş

6.5. Bitki adı ile ifade olunanlar

nohut

7. Argoda yer-mekân ifade eden örtmeceler

Argoda yer-mekân ifade eden örtmeceler, genelev, meyhane gibi genel ahlaka aykırı ve mezarlık, hapishane gibi korku ve üzüntü veren yerleri göstermek üzere kullanılmaktadır.

7.1. Dini mahiyete sahip yer adları ile ifade olunanlar

kabe, dergah

7.2. İş yeri, kurum adları ile ifade olunanlar

dükkan, banka, üniversite, ambar

7.3. Yer, mevki adları ile ifade olunanlar

delik, dam, bamyâ tarlası, tahtalı köy, aslan yatağı

7.4. Eşya adları ile ifade olunanlar

soba

Sonuç

Tabu-örtmece sözler, kültür ve dil kaynaklı etnolinguistik kavramlar olarak sözün gücüne dayandırılarak ortaya çıkar. Dini inançlardan kaynaklanarak toplumdaki ahlak anlayışı ve nezaket kuralları çerçevesinde şekillenirler (Güngör 2006: 90–93). Dil de yasak ifadeleri (tabuları), örtmece yöntemi ile yeniden ifade etme imkânı sağlayarak iletişime kolay bir anlatım ve anlamlandırma boyutu kazandırır (Yalçın & Şengül 2007: 768).

Argo, dilin her türlü ifade imkânını kullanarak dil içinde bir dil olarak gelişir, kendisi de bir ifade imkânına dönüşür. Aslında argo, “serseri ve külhanbeylerinin kullandıkları söz” olarak görülür. Bu sebeple, kullanıcılarının kimliği argoyu görece sıradanlaştırır, bayağı kılar. Argo, hayata eleştirel bakan, onu alaya alan, biraz eğlenceli, bir o kadar da umursamaz bir tavrın göstergesidir. Ölüm gibi tartışmasız acı bir olaya bile küçümseyerek bakar. Genellikle argo ile güzel adlandırma yan yana değerlendirilmeye çalışıldığında iki ayrı dil gibi gösterilir, mukayese yoluna gidilir (Gecekuşu 2006: 15–17). Oysa yukarıda ifade edildiği gibi biri dil içinde bir dil, diğeri dil içinde bir tavidir. Dolayısıyla örtmece, dil içi bir dil içinde yine bir tavidir. Yani, argo örtmeceyi kapsar, argo örtmeden yararlanır. Çünkü argo da kullanılması sakıncalı sözcüklerin yerine başka sözcükleri, tabular yerine örtmeceyi tercih eder. Argo zaten toplumsal tabulara itirazın dilidir.

Argo, “söylenemeyen”i “söyleyebilme”nin arayışındadır. Bunu bazen daha şakacı bir tonda yapmaya çalışır; mesela okul anlamındaki mektep kelimesini genelev veya kerhane kelimesi yerine kullanır. Üzüntü verecek sözcükleri daha zarif yahut yumuşak ifadeler içinde anlatmaya çalışır; mezarlık yerine servi altı, ölmek yerine duası okunmak, kustumuk yerine tavus kuyruğu ifadelerini incelikle seçer. Tabiatın, somut varlıklardan, bitki, hayvan, yiyecek, yer ve mekân, iş, uğraş ve meslek adlarından yararlanarak, türlü benzetme

ve mecazlara başvurarak derdini anlatmaya çalışır. Bu sırada da örtmeceden yararlanır. Kişide özellikle utanma hissi uyandıracak söz gelimi cinsellikle ilgili kavramlar ve biyolojik durumlarla, suçla ilgili ifadelerde argo da örtmecelere başvurur. Muhatabı ile gizli bir anlaşma arayışında olabilir, ama bir yandan da onu üzmemek, öğrendirmemek için yasak/tabu sözcük yerine Çobanoğlu (2005: 236)'nun ifadesi ile “buzları kırıcı, samimiyet artırıcı ve yapıcı” bir üslupla örtmeceye yönelir.

Argodaki herkes tarafından anlaşılmaktan kaçınan gizlilik ilkesi, onu örtmeceden ayrıran bir özellik gibi görünebilir; ancak örtmecenin doğasında da olumsuz olanı örtme gizleme vardır. Bu da argonun örtmeceden yararlanması için bir fırsattır.

Argo, örtmeceler halinde ifadesini bulan söz varlığı bakımından incelendiğinde cinsellikle ilgili sözlerin çokluğu dikkat çeker. Argo, nasıl yasaklananların, tabuların içinden geçiyorsa cinsellikle ilgili sözler de, kültürlerin özelliklerine göre en çok yasaklananlardan olmak üzere en üst sıralarda yer alır.⁷ Cinsellikle ilgili sözleri küfür ve hakaret ifadeleri, boşaltım sistemi ve vücudun ifrazatı, ölüm, suç ve suça ilişkin örtmeceler ve de yer-mekan ifade eden örtmeceler takip eder. Bunların tamamında gizlilik, hoş olmayana, yasaklanana dile getirme amacıyla genel dilin söz varlığından yararlanılmaktadır. Sözcükler arasında çok anlamlılıktan kaynaklanan bir iç içe geçmişlik söz konusudur. Söz gelimi yer ve mevki adları içinde gösterilebilecek *delik* sözcüğü hem cinsel organ, hem hapisane anlamında kullanılabilir. Böylece cinsellik, suç, kavga, hakaret ifadelerinin örtülü bir şekilde dile getirilmesi geniş bir yelpazede karşılık bulur.

Görülen o ki, argo örtmeceden yararlanırken iki katmanlı bir ilişki gerçekleşiyor. Argo, dil malzemesini kullanırken yıkıcı, çarpıcı olanın yerine yapıcı, sıradan olanı geçiriyor. Böylece yıkıcı, çarpıcı olanı dönüştürüyor; örtmeceyi doğuran tabuların hemen tamamı ana başlıkları ile argonun içinde eriyor. Öte yandan örtmecenin malzemesi argonun içinde iyi, güzel ve yüksek değerlendirmesini kaybediyor, argonun sıradanlığında sarsılıyor; ama bir yandan da yeni anlamlar kazanarak başka bir boyutta çoğalıyor.

Argo ve örtmece ilişkisi eskilerin “medh yoluyla zem, zem yoluyla medh” ile tarif ettikleri söz sanatı istidrakin zaman aşımına uğramış birlikteliği olarak da görülebilir.⁸ Çünkü argo bazen “iyi”yi “kötü”ye dönüştürür, bazen “kötü”yü “iyi” ile örter.

Kaynaklar

- Aksan, D. 1990. *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)* 3. Ankara: TDK Yayınları.
Aktunç, H. 2001. *Büyük Argo Sözlük*. İstanbul: YKY Yayınları.

7 Bu sebeple olsa gerek galiba argoyu cinsel imgelerden ayırmak mümkün gözüküyor. Bir de tabii bedeninin alt kesitine ilişkin imgelerin asık suratlı, ciddi ve resmi dünya tarafından dışlanması, gülen dünya tarafından sahiplenmesini besliyor olmalı (Under 2010).

8 İstidrâk: Övgüye benzer sözlerle yerme veya yerme gibi görünen anlatımlarla övgü yapma sanatıdır. İki türlü olur; *Te'kidü'l-Medh bi-mâ-Yeşbehü'z-Zem*: Herhangi bir kimseyi veya bir tarafı yeriormuş gibi görünerek onu övmek sanatıdır ki, yergiye benzer övgü demektir. “*Kâmil'in bir kusuru varsa, o da çalışkan olmasıdır.*” *Te'kidü'z-Zem bi-mâ-Yeşbehü'l-Medh*: Herhangi bir kimseyi veya bir tarafı övüyormuş gibi görünerek onu yermek sanatıdır ki, övgüye benzer yergi demektir.

- Arslan-Erol, H. 2002. Tabu (taboo) ve kelimelerin anlam alanlarına etkisi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 2002, 35-56.
- Ateş, A. O. 1996. Dilde tabu ve örtmecenin yeri. *Dil Dergisi* 49, 16-19.
- Caferoğlu, A. 1954. Pallacı, Tahtacı ve Çepni dillerine dair. *Türkiyat Mecmuası* 11, 41-56.
- Çifçi, M. 2006. Argonun niteliği ve argoya bakış açımız. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 6/2, 297-301.
- Çobanoğlu, Ö. 2005. Sanatsal bir dışavurum formu olarak argo kavramının halkbilimsel çözümlemesi. *Türklük Bilgisi* 3, 232-237.
- Coşkun, M. 2008. Kinayenin belâgat kitaplarındaki seyri ve onu yeniden anlama ve sunma denemesi. *bilig* 44, 63-88.
- Demirci, K. 2008. Örtmece (euphemism) kavramı üzerine. *Milli Folklor* 77, 21-34, www.millifolklor.com (13.02.2010).
- Devlilioğlu, F. 1990. *Türk Argosu*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Gecekuşu, A. 2006. *Güzel Adlandırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, IX +161 s.
- Güneş, A. 2009. Mizah dergilerinde ve internette küfürlü sözlerin yazımları. *Acta Turcica*, 2009, S.2/1, Temmuz, 61-67. www.actaturcica.com (19.06.2010).
- Güngör, A. 2006. Tabu-örtmece (euphemism) sözler üzerine. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 29, 69-93.
- HA = Aktunç 2001.
- Killi, G. 2006. Hakas Türkçesinde tabu sözler ve örtmece. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi* 3/3, Eylül, 50-65.
- Köktekin, K. 2006. Argo ve Türkçenin ilk argo sözlüğü: Lügat-ı Garibe, *AÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.6, S. 37, 1-14.
- Öztürk, R. 2006. Anadolu ve Kıbrıs ağzlarında bir dilde tekinsiz (tabu) örneği: Dulunmak. *bilig* 37, 57-64.
- Özyıldırım, İ. İ. 1996. Türkçede örtmece sözcükler üzerine bir araştırma. *Dil Dergisi* 50. (Aralık), 15-21.
- Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları. 2005.
- Under, M. 2010. Filiz Bingölce ile 'kadın argosu'. www.derki.com/sayi14/1876-filiz-bingolce-ile-kadin-argosu.html (15.05.2010).
- Üstüner, A. 2008. Örtmecelere bağlı alıntılar. *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı* 20 - 25 Ekim 2008, Ankara.
- Üstüner, A. 2009. Örtmece sözlerle ilgili terimler. *Türkoloji Araştırmaları* 4/8, Fall, 166-176.
- Vardar, B. 1988. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC Kitabevi.
- Yalçın, S. K. & Şengül, M. 2007. Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Türkoloji Araştırmaları* 2/2, 749-769.

Sözlük*

- abla* 'genelev, randevu evi gibi yerlerde yaşça daha büyük olan, daha deneyimli fahişe' (HA, 28) [*battaniye, elek*].
- açık göz* 'hela deliği, kubur' (HA, 29).
- Adem Baba* 'hayatta hiç bir şeyi olmayan, kimsesiz serseri; yoksul, kılıksız turist, hipp; afyon müptelası, afyonkeş' (HA, 30), [eşanl. *Anton*, (HA, 41)]
- adresi(ni) değiş(tir)mek* 'ölmek, öbür dünyaya gitmek; öldürmek' (HA, 30) [*biletini kesmek, çingırağı çekmek, duası okunmak, götürmek, ifade(s)i ni almak/tamam olmak/verdirmemek, iki seksen uzanmak/uzatmak, imamın kayığına binmek, kalıbı dinlendirmek/değiştirmek, nallamak, nalları atmak/dikmek, tahtalı köye yollamak, taşlı köyü boylamak, temize havale etmek, temizlemek, Hacı Pintaros'a kavuşmak, künyesini silmek, nallamak, son postayı yapmak*].
- ayakları önde gitmek* '(bir yerden) ölüsü çıkmak, ölüsü götürölmek' (HA, 47).
- ahlat* 'taşralı kaba kimse' (HA,32) [*bayır turpu, çemiş, ebegümece, karanfil tohumu, kek, lale, pilaki*].
- Ahmet Çavuş* 'polis' [eşanl. *anahtar*] (HA, 32).
- Ahmet (âmet)* 'kış, kalçalar; makat, anus' (HA, 37) [eşanl. *arka, arka kapı, boncuk, dip, düğme, fındık, halka, hokka, karanfil, karpuz dilimi, kestane, nohut*].
- ahtapot* 'sırnaşık, çıkarıcı, asalak; bataklık içinden çıkılması güç yer; edilgen eşcinsel erkeklerle para karşılığında ilişkiye giren etkin eşcinsel erkek fahişe' (HA, 32)
- ak toz* 'eroin' (HA, 34) [eşanl. *beyaz, beyaz bomba (toz), beyaz eritici, beyza, beyza hanım, bıyıklı, bomba, burun tozu, burunluk, büyük kardeş, cephan, çay, çay şekeri, çiçek, çifteli, dalga, derman, dinamit, dolma, dolu, elmas tozu, eritici, evlilik çanları, fişek, gül, hap, İsrail, mercimek, nohut, şeker kız/şen kız*].
- akü doldurmak* '(erkek) cinsel gücü artıran ya da artırdığı sanılan şeyler yemek; içki içmek' (HA, 34).
- aküsü bitmek* 'daha öncekinden dolayı yeni bir cinsel ilişkiye giremeyecek durumda olmak; gücü tükenmek, iyice yorulmak; yaşlılıktan ötürü cinsel gücü tükenmek' [eşanl. *aküsü boşalmak, aküsü tükenmek, pili bitmek*] (HA, 34).
- arkadan çalışmak* 'pasif olarak anal birleşme yapmak' (HA, 42).
- arşiv karıştırmak* '(birisinin) cinsel organını ellemek, okşamak' (HA, 43).
- astar etmek* '(erkek için) cinsel ilişkide bulunmak' (HA, 45) [eşanl. *bafilemek, gitgel yapmak*].
- atış* '(erkek için) cinsel ilişkide bir kez ersuyu fışkırması' (HA, 45) [*fişek*].
- atlamak* '(erkek için birisini) cinsel ilişkiye alet etmek, kullanmak' (HA, 46).
- attırmak* 'yapmak, etmek; vermek; içmek, içivermek; işemek; cinsel ilişkide bulunmak' (HA, 46) [*nargile suyunu değiştirmek*].
- ayıklamak* 'dövmek, hırpalamak; (birisyle) aktif olarak cinsel ilişkiye girmek' (HA, 48).

* Aktunç, H. 1990. *Büyük Argo Sözlüğü* adlı eserden örtmece içeren argo sözcükleri çıkarmak noktasında bana yardımcı olan Arş. Gör. Gülşen Özçamkan'a teşekkür borçluyum.

- bademciğini almak* 'birini uzun uzun öpmek' [eşanl. *bademcik ameliyatı*] (HA, 51).
- basmak* 'defolmak, çekip gitmek; esrarı plaka haline getirmek' (HA, 53).
- başına oturmak* 'pasif olarak cinsel ilişkiye girmek; olumsuz sonuç almak; yenilmek' (HA, 54).
- anasından çok yemek* 'müptezel pasif eşcinsel olmak' (HA, 39).
- çadır kurmak* 'erkeklik organı sertleşerek dikilip kişinin giyeceğinde bir kabartı yapmak' (HA, 73)
- Ali Rıza* 'votka, alkollü içki' (HA, 35) [bk. *antifiriz, arpa suyu, akaryakıt, carmak, cila, Fahrettin Kerim, gravatlı, süt*].
- alt güverte* 'kadının, kızın belden aşağısı; göbeği, kasığı, kalçaları, bacakları' (HA, 36) [eşanl. *güverte, benz. bagaj, bohça, cephe, çanak, çamurluk, çömlek, davul, hinterland, karpuz, sofr*].
- altın vuruş* '(uyuşturucu tutkunu için) öldürücü miktarda zerk' (HA, 37)
- altmış altı* '(kadın eşcinselliğinde) karşılıklı olarak kunilingus yapma' (HA, 37) [eşanl. *altmış dokuz, doksan dokuz*].
- ambar* 1. 'genelev, kerhane' [*cici evi, dükkan, istasyon, karpuz sergisi, kırmızı fener, mektep, üniversite, yaş deri ticarethanesi*]; 2. 'vagina; anus, rektum' (HA, 37) [*fırın, mercimek, mühür, yüzük*].
- ambarcı* 'cezaevine makatının, vaginasının içinde uyuşturucu madde sokan kimse; aktif eşcinsel (erkek)' (HA, 37).
- ampul* 1. 'saçsız baş, kel kafa' [eşanl. *asfalt*]; 2. '(kadında, kızda) göğüsler, memeler' (HA, 38) [*far, güğüm, portakal, vitrin*].
- ana avrat asfaltta koşmak* '(birisinin) anasına, karısına soyuna sopuna küfretmek' (HA, 38) [eşanl. *ana avrat düz gitmek, donatmak, dümdüz gitmek, kantar gitmek, kantarlı, kantarlıyı atmak, defteri kebirden okumak, kalay, kalaylamak*]
- ana* 'kadın gangster şefi' (HA, 38).
- Anadolu etmek* 'kandırmak, aldatmak' (HA, 38) [eşanl. *bağlama çalmak*]
- anasının kızı* 'bakire olmadığı halde öyleymiş gibi davranan ya da kız sanılan kadın' (HA, 39).
- andaval* 'bön, enayi' (HA, 40) [eşanl. *andavallı, ayran ağızlı, balık, cacık, eşantiyon, gazoz, ispanak, ispanak tohumu*].
- hacı anne* 'özellikle Anadolu kentlerinde genelev yöneticisi (sahibi) kadın, mama' (HA, 130).
- armatör* 'bir fahişenin sırtından geçinen belalı, dost; pezevenk' (HA, 43) [eşanl. *astik, kuşçu, mütayit, organizatör*].
- arpacı* 'yankesici, özellikle cepten, çantadan para ve cüzdan çalmayı adet edinmiş hırsız' (HA, 43).
- arpacılık* 'yankesicilik, hırsızlık' (HA, 43) [*baş parmağını bükmek*]
- arşiv* 'cinsel organlar, çamaşırın altında bulunan cinsel organlar' (HA, 43).
- aslan yatağı* 'tutukevi, hapisane' (HA, 45) [*dam, delik*].
- atmak* 'içki içmek, esrar-eroin çekmek' (HA, 36) [benz. *beyza çekmek, cila çekmek, cila vermek, carmakşur yapmak, basmak, çiçek koklamak, deveye binmek, dipllemek, fişek attırmak, funda, gagayı ıslatmak, israfil çekmek, motorun suyunu değiştirmek, nargile suyunu değiştirmek, döndürmek, filmi koparmak, flaş, gagayı ıslatmak, attırmak*]

- ay ışığı* 'bir tür uyuşturucu, pesoteye' (HA, 48).
- ayakçı* 'hilebaz, dümenci, yalancı' (HA, 47) [eşanl. *dalgacı, dolmacı, dümen, fındıkçı*].
- ayva* 'kadın ya da gelişkin kız memesi' (HA, 49) [eşanl. *ampul, balkon, çan, çingirak, şeftali*].
- baba* 'erkeklik organı, penis' (HA, 50) [eşanl./benz. *atıf baba, balta, baston, baş, çakı, çavuş, çeşme, çivi, çubuk, boru, emzik, fiskiye, hacı baba, soğan, kalem, kalkan, kargı, klarnet, kürdan, musluk, nargile, oyuncak, patlıcan, saksafon, sosis, tespih*].
- badem* 'dişilik organı' (HA, 51) [eşanl. *dilli badem* (HA, 91), *enginar* (HA, 103), *incir* (HA, 148), *bal çanağı, bal kutusu, folluk, garaj, gömü, gül, kaymak tabağı, ponçik, şeriat evi*].
- bamya tarlası* 'mezarlık' (HA, 52) [*taşlı köy, tahtalı köy, servi altı*].
- banka* 'zengin, çok parası olan; genelev' (HA, 52).
- beş* (Osmanlıca rakamlarda beş "o" biçimindedir) 'pasif eşcinsel erkek' (HA, 55vd.) [*beşlik, beşlik simit, beş numara, beşyıldız, bilezik, halkacı kovan, ellisekiz/top*].
- beyazcı* 'eroïn tutkunu, eroïnman' (HA, 56) [eşanl. *beyaz gölge*].
- biyıklıya piyaz vermek* 'kolluk kuvvetiyle iyi geçinmek için rüşvet vermek' (HA, 56)
- bilet kesmek* 'pezevenklik, genelev mamalığı yapmak' (HA, 57).
- binyedyüzonbeş* 'rüşvet' (HA, 57) [eşantiyon, köfte].
- böğürtlen çıkarmak* 'kusmak' (HA, 64) [benz. *çaycılık, kartvizit bırakmak, tavus kuyruğu çıkarmak*].
- böğürtlen* 'kusmuk' (HA, 64) [*tavus kuyruğu*].
- bulgur çıkarmak* 'ishal olmak' (HA, 64) [*dibi tutmamak, doldurmak, düşük yapmak, kartvizit bırakmak*].
- bulut* 'içki ya da uyuşturucu kullanıp sarhoş olmuş kimse' (HA, 64) [*dalgacı, dut, evliya, pilot, kandil, kör kandil*].
- camcı* 'röntgenci' (HA, 66) [benz. *camcılık, fileci*].
- coğrafyadan sıfır almak* 'vücut yapısı, görünümü çok çirkin olmak' (HA, 70) [*coğrafyası bozuk*].
- cumartesi çocuğu* 'babası belirsiz çocuk, piç' (HA, 71) [*gündüzleme, hanım evladı, merdiven yapması*].
- çalı zeybeği* 'ödlek, korkak kimse' (HA, 75).
- çaycı* 'uyuşturucu satıcısı' (HA, 77) [*çiçekçi, doktor*].
- çilek* 'göbek, göbek çukuru' (HA, 80).
- çivilemek* 'sivri/kesici bir araçla yaralamak, şişlemek' (HA, 81) [benz. *çizmek, hacamat etmek, hacamat, hacamatçı, kan almak, kızılık hoşafı/içirmek, pilaki yapmak, sünnetlemek*].
- dalgıç* 'hırsız' (HA, 84) [*doktor, duvarcı, gece işçisi*].
- damat* 'eşcinsel ilişkide aktif durumda olan kimse' (HA, 85).
- dayamacı* (*fortçu*) 'kalabalık kamu taşıtlarında başkalarına sürtünme eylemi' (HA, 88/116).
- dede* 'sınıfın en yaşlı öğrencisi; yaşlı ayyaş, esrarkeş' (HA, 86) [benz. *hoca*].
- değnekçi* 'genelev fedaisi' (HA, 86).
- dergah* 'esrar içilen kahve, meyhane' (HA, 88).
- diş çekmek* 1. 'ağzını, çenesini yumruklayıp dişinin kırılmasına dökülmesine yol açmak' [benz. *eklemek, ifadesini almak*]; 2. '(birisinin) dudaklarını ateşli biçimde öpmek' (HA, 92).

- doksan* '(kadında, kızda) bacak arası, kasık' (HA, 92).
- doksan dokuz* 'birbirine aynı anda fellasyo yapmak' (HA, 92) [*altmış dokuz, altmış altı; benz. nargileci*].
- donanma cemiyeti* 'kasıtlı olarak yangın çıkaran kimse' (HA, 93).
- düğmeci* 'sodomist' (HA, 96).
- egzoz* 'yellenme, osuruk' (HA, 100) [benz. *telgraf çekmek, düşük, elmas, havyar*].
- elli dirhem otuz* 'esrik, sarhoş' (HA, 102) [*fitil, peygamber olmak*].
- elma* 'kız göğsü, kız memesi' (HA, 102).
- etek takmak (giymek)* 'ar, namus, sözünde durma gibi erdemlerden yoksun hale gelmek' (HA, 106).
- findık* 'başkalarının cinsel ilgisini çekecek davranışlar yapan ama ilişkiye yanaşmayan kimse' (HA, 111).
- fotoğraf olmak* '(birisinin) ilk sabıkası resmi kayıtlara geçmek' (HA, 116).
- fular* 'bir kadın veya kız ile bir erkek travesti arasındaki cinsel ilişki' (HA, 117).
- fularcı* 'erkek travestilerle cinsel ilişkiye girmekten hoşlanan kadın veya kız' (HA, 117).
- geçmişî çingiraklı* 'küfredmeden yermek, aşağılamak amacıyla kullanılır' [*geçmişî teneke-li*] (HA, 121).
- gelin* 'eşcinsel ilişkide edilgin durumda olan kimse' (HA, 85).
- geyik* 'karısı ya da çok yakın ilişkilerde bulunduğu kadın tarafından aldatılan erkek' (HA, 121).
- giydirmek* 'mahkum etmek' (HA, 124).
- gravatlı züppe* (HA, 123).
- gündüzcü* 'gündüzden içmeye başlayan, gündüzleri çalışan (fahişe)' (HA, 128).
- hafız* 'kabadayılık törelerini bilmeyen yabancı kimse' (HA, 130).
- hap* 'sümük' (HA, 132).
- havuç* 'erkeklik organı, ereksiyon durumundaki penis' (HA, 138)
- hilaliahmer* 'bönlük derecesinde iyi niyetli olduğu için herkese karşılıksız yardım eden, bu niteliği kötüye kullanılan kimse' (HA, 141) [*Kızılay*].
- imamın kayığı* 'tabut' (HA, 148) [*dört kollu*].
- incir dolması* 'erbezleri' (HA, 148).
- istavroz fidesi* 'Hristiyanlara karşı kullanılan alaycı söz' (HA, 151).
- iyilik düşünmek* 'tuzak kurmayı düşünmek' (HA, 153).
- kabe* 'meyhane' (HA, 156).
- nargile* 'sır tutamayan boşboğaz kimse' (HA, 221).
- pekmez dökmek* 'kavgada dövüşte kan akıtmak' (HA, 238).
- pekmez kan* (HA, 238).
- piston kırmak* 'kullandığı taksi ya da dolmuşun sahibinden habersiz otomobili kendi keyfi için, gezip tozmak için kullanmak' (HA, 241).
- ront* 'soyunan, çıplak birini gözetleme eylemi' (HA, 249) [*röntgenci*].
- sabunlu ydu da ondan* "'anlamadım" diyen bir kimseyle alay etmek için verilen karşılık' (HA, 250).
- soba* 'kabadayılardan, **tulumbacıların** buluşma yeri' (HA, 261).